

Qazaqstan Respýblıkasy Zańnama jáne ququqtiyq aqparat institýtynyń

JARSHYSY

gylymi-ququqtiyq jýrnal №4 (71)-2022

Құрылтайшы және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заңнама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.zqai.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың
негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға
арналған басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒССҚК 14.02.2022 ж.
№38 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәрепек Р.Қ. - з.ғ.к., Қазақстанның еңбек
сіңірген қайраткері (Астана, Қазақстан) –
(төраға)
Абайділинов Е.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Барнаул, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Астана, Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов, Ресей)
Жанғарашев Р.М. – LL.M (Астана,
Қазақстан)
Исмағұлов К.Е. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)
Ишекеев К.А. – з.ғ.д., доцент (Мәскеу, Ресей)
Қазбаева Ә.Г. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)
Қайырбаева Л.К. – PhD (Астана, Қазақстан)
Қиязова А.Ж. – LL.M (Астана, Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Мұрзаев К.Т. – (Астана, Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск, Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қырғызстан)
Финк Д.А. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)

Редактор – Қолтубаева Г.Б.
Беттеуші – Тасирова А.С.
Тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат
және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж 25.06.2019 ж.
(Алғашқы есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы: Қазақстан Республикасы,
101000, Астана қ., Қабанбай-батыр даңғ.,
19, С-блогы, 306-каб., тел.: 8(7172) 26-61-22
www.zqai.kz, e-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Редакция бағанасы7

Конституциялық және әкімшілік құқық

Р.Қ. СӨРПЕКОВ Қазақстан Республикасы

мемлекеттік органдарының заң жобалау
қызметіндегі ғылыми қоғамдастықтың рөлі 13

Р.Қ. СӨРПЕКОВ, В.Т. КОНУСОВА Қазақстанда
лоббизмді заңнамалық регламенттеу туралы мәселеге 20

С.К. ЖЕТПИСОВ, Б.К. НҮРҒАЗИНОВ, А.Ш. ХАМЗИН

Конституциялық құқықтар призмасы арқылы көші-қон:

этникалық және демографиялық контекст, еңбек

ресурстарының ұтқырлығы 29

А.А. КАРАЕВ Конституциялық сот - адам мен

азаматтың құқықтары мен бостандықтарын

қорғаудың маңызды органы: шет елдердің тарихи-

құқықтық тәжірибесі 41

Н.А. САРТАЕВА, Е.Б. АХМЕТОВ Мүтедек

адамдардың елдің қоғамдық-саяси өміріне қатысуын

қамтамасыз ету мақсатында саяси партиялар мен

сайлау туралы заңнаманы жетілдіру мәселелері 50

А.С. АХМЕТОВ Құқықтық білім берудің

дамуының қазіргі мәселелері 59

Ж.У. ТЛЕМБАЕВА, Г.С. БАЗАРОВА Қазақстан

Республикасының денсаулық сақтау саласындағы

заңнамасының кейбір мәселелері туралы 68

А.Ә. ДӘУЛЕТХАНОВА Қазақстан Республикасының

қоғамдық денсаулық сақтау заңнамасының

жай-күйі мен дамуы 76

Азаматтық және азаматтық-процестік құқық

А. АМАНГЕЛДІ Қолданыстағы 2018 жылдың

20 маусымындағы зияткерлік меншік аясындағы

Қазақстан Республикасының заңнамасында з.ғ.д.,

профессор А. Амангелдінің диссертациясынан

не жүзеге асты 85

А.А. АСЫЛБЕКОВА Қазақстан Республикасының

Азаматтық процестік кодексіне енгізілген кейбір

өзгерістер мен толықтырулар 94

Ф.Г. ИБРАГИМОВА, Е.М. АЙТКАЗИН,

А.Е. ИСМАГУЛОВ Қазақстан Республикасының

фармацевтика нарығында дәрілік заттар мен

медициналық бұйымдарды ілгерілету этикасы

қағидаларының сақталуы 101

Г.Э. АБДРАСУЛОВА, У.Е. КУДИЯРОВА Некелерін

бұзған бұрынғы ерлі-зайыптылардың кезінде

бір-біріне берген сыйлықтарын қайтару жолдары

(сот шешімі негізінде) 110

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

Д.А. ФИНК Сотқа дейінгі тергеп-тексерудің басында жәбірленушінің құқықтарын қалпына келтірудің қылмыстық-процестік құралына қол жеткізу	117
С.М. РАХМЕТОВ Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілік туралы Қылмыстық кодекстің кейбір нормаларын қолдану практикасының мониторингі	124
К.Х. РАХИМБЕРДИН, М.Р. ГЕТА (Новокузнецк, Ресей) Қазақстан Республикасындағы еңбек саласындағы сексуалдық зорлық-зомбылық пен қысым көрсетуге қарсы іс-қимылдың кейбір криминологиялық және қылмыстық-құқықтық аспектілері	135
Б.М. ИМАШЕВ Маман мен сот сарапшысының қызметінде қылмыстық сот ісін жүргізу қағидаттарын іске асыру: проблемалар мен перспективалар. 1 бөлім.....	146
К.Е. ИСМАГУЛОВ, Е.Н. КАЛИАКПЕРОВА Тараптардың жарыспалылығы мен тең құқылығы қағидатын дамыту шеңберінде азаматтардың құқықтарын қорғау	155

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану

Е.В. ПОРОХОВ Халықаралық салық құқығының түсінігі, пәні және нысандары туралы мәселеге	165
Е.С. ЖАМБАЕВ, Н. СӘУЛЕН, А.Н. САГАДИЕВ Еуропалық құқықтағы жеке өмір мен дербес деректерді қорғауды құқықтық реттеудің өзекті мәселелері	174
А.А. КЕНЖАЕВ, Ж.А. ХУДОБЕРГАНОВ (Өзбекстан Республикасы, Ташкент) Орталық Азияның су-құқықтық мәселесі «парламенттік дипломатия» объектілерінің бірі ретінде	183
А.М. ҚАРАТАЕВА, Д.Б. МАХАМБЕТСАЛИЕВ Америка Құрама Штаттарындағы мемлекеттік биліктің іске асырылуының кейбір мәселелері.....	192
М.Н. НҰРТАЙ, Ж.Т. САЙРАМБАЕВА ТРИПС келісіміндегі шекаралық шаралар туралы ережелерінің Қазақстан Республикасының заңнамасына әсері	204

Құқықтық мониторинг

Е.К. АХМЕТОВ, М.Ж. КУЛИКПАЕВА Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеу, бақылау және қадағалаудың кейбір мәселелері	212
М.И. ДЯЧУК, С.С. ШИШИМБАЕВА «Лотереялар және лотерея қызметі туралы» Қазақстан Республикасы заңының тиімділігін талдау	224
Ж.А. ЖАДАУОВА, А.С. РАМАЗАНОВА Халықтың радиациялық қауіпсіздігі саласындағы заңнаманы жетілдіру	235

Мемлекеттік тілдегі заңшығармашылық практикасынан

Ғ.Д. МАҚАНОВА Халықаралық шарттардың ғылыми лингвистикалық сараптама-сының кейбір мәселелері.....	246
---	-----

Жас ғалым мінбері

Е.Б. АХМЕТОВ Қазақстан Республикасы мен шет елдерде әкімшілік сот ісін жүргізуде соттың белсенді рөлі қағидасы	252
А.Р. КУМАРБЕКОВА Қазақстан Республикасының Конституциясы – мемлекеттің негізгі актісі: теориядан реформалау тәжірибесіне дейін	261
А.Б. САТАЕВА Англия мен Қазақстанның азаматтық процесіндегі сотқа дейінгі хаттама: салыстырмалы талдау.....	268
А.Е. НҰРТАН Атқарушылық іс жүргізудің құқықтың дербес саласы ретіндегі мәні мен маңызы	276
Г.С. ТАТЕБАЕВА Жоғары қауіптілік көзі келтірген зиян үшін жауапкершілік мәселелері.....	283

«Жаршының» архивтегі беттері

С.С. ҚАРЖАУБАЕВ З.ғ.к. Л.Т. Тұрғанбаеваның «Қазақстандағы тіл саясаты» ғылыми жарияланымына қайта оралғанда	291
---	-----

Библиография

В.Б. ЕВДОКИМОВ М. Какителашвилидің «Деятельность политических партий в государствах-участниках СНГ» атты монографиясына рецензия. - Мәскеу: Проспект, 2021. – 228 б.	299
---	-----

ВЕСТНИК

Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан

научно-правовой журнал №4 (71)-2022

Учредитель и издатель:
РГП на ПХВ «Институт законодательства
и правовой информации
Республики Казахстан»
Издаётся с 2006 года
Все материалы журнала размещаются на
сайте www.zqai.kz
Включен в перечень изданий для публикации
основных научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ КОКСОН МОН РК №38
от 14.02.2022 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. – к.ю.н., Заслуженный
деятель Казахстана (Астана, Казахстан) –
(председатель)
Абайдылиев Е.М. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Барнаул, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Астана, Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Унзила Шапак – д.ю.н. (Астана, Казахстан)

Главный редактор
Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Состав Редакционной коллегии
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов, Россия)
Джангарашев Р.М. – LL.M (Астана,
Казахстан)
Исмагулов К.Е. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Ишсков К.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Каббаева А.Г. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Каирбаева Л.К. – PhD (Астана,
Казахстан)
Киязова А.Ж. – LL.M (Астана, Казахстан)
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Мурзаев К.Т. – (Астана, Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Каменогорск,
Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)
Финк Д.А. – к.ю.н. (Астана, Казахстан)

Редактор – **Колтубаева Г.Б.**
Верстка – **Тасирова А.С.**
Тел.: 8 (7172) 26-61-29

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
Министерства информации и коммуникаций
Республики Казахстан (Первичная постановка
на учет №6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес: Республика Казахстан, 010000,
г. Астана, пр. Кабанбай батыра, 19,
блок С, каб. 306, тел. 8 (7172) 26-61-22
www.zqai.kz, E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Колонка редакции.....	9
Конституционное и административное право	
Р.К. САРПЕКОВ Роль научного сообщества в законопроектной деятельности государственных органов Республики Казахстан	13
Р.К. САРПЕКОВ, В.Т. КОНУСОВА К вопросу о законодательной регламентации лоббирования в Казахстане.....	20
С.К. ЖЕТПИСОВ, Б.К. НУРГАЗИНОВ, А.Ш. ХАМЗИН Миграция через призму конституционных прав: этнический и демографический контекст, мобильность трудовых ресурсов	29
А.А. КАРАЕВ Конституционный суд – важнейший орган защиты прав и свобод человека и гражданина: историко-правовой опыт зарубежных стран	41
Н.А. САРТАЕВА, Е.Б. АХМЕТОВ Вопросы совершенствования законодательства о политических партиях и выборах в целях обеспечения участия лиц с инвалидностью в общественно-политической жизни страны.....	50
А.С. АХМЕТОВ Актуальные вопросы развития правового образования	59
Ж.У. ТЛЕМБАЕВА, Г.С. БАЗАРОВА О некоторых проблемах законодательства Республики Казахстан в области здравоохранения	68
А.А. ДАУЛЕТХАНОВА О состоянии и развитии законодательства об общественном здравоохранении Республики Казахстан	76
Гражданское и гражданско-процессуальное право	
А. АМАНГЕЛЬДЫ Что из диссертации д.ю.н. профессора А. Амангельды реализовано в действующем законодательстве Республики Казахстан в сфере интеллектуальной собственности от 20 июня 2018 года	85
А.А. АСЫЛБЕКОВА Некоторые изменения и дополнения, внесенные в Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан	94
Ф.Г. ИБРАГИМОВА, Е.М. АЙТКАЗИН, А.Е. ИСМАГУЛОВ Соблюдение правил этики продвижения лекарственных средств и медицинских изделий на фармацевтическом рынке Республики Казахстан.....	101
Г.Э. АБДРАСУЛОВА, У.Е. КУДИЯРОВА Способы взаимного возврата дара бывшими супругами при расторжении брака (на основании решения суда)	110

Уголовное право и уголовный процесс	
Д.А. ФИНК Доступ к уголовно-процессуальным средствам восстановления прав потерпевшего в начале досудебного расследования.....	117
С.М. РАХМЕТОВ Мониторинг практики применения некоторых норм Уголовного кодекса об ответственности за уголовные правонарушения в сфере экономической деятельности.....	124
К.Х. РАХИМБЕРДИН, М.Р. ГЕТА (г. Новокузнецк, Россия) Некоторые криминологические и уголовно-правовые аспекты противодействия сексуальному насилию и домогательствам в сфере труда в Республике Казахстан.....	135
Б.М. ИМАШЕВ Реализация принципов уголовного судопроизводства в деятельности специалиста и судебного эксперта: проблемы и перспективы. Часть 1.	146
К.Е. ИСМАГУЛОВ, Е.Н. КАЛИАКПЕРОВА Защита прав граждан в рамках развития принципа состязательности и равноправия сторон.....	155
Международное право и сравнительное правоведение	
Е.В. ПОРОХОВ К вопросу о понятии, предмете и формах международного налогового права	165
Е.С. ЖАМБАЕВ, Н. САУЛЕН, А.Н. САГАДИЕВ Актуальные вопросы правового регулирования защиты частной жизни и персональных данных в европейском праве.....	174
А.А. КЕНЖАЕВ, Ж.А. ХУДОБЕРГАНОВ (Ташкент, Республика Узбекистан) Водно-правовая проблема Центральной Азии как один из объектов «парламентской дипломатии».....	183
А.М. КАРАТАЕВА, Д.Б. МАХАМБЕТСАЛИЕВ Некоторые вопросы осуществления государственной власти в Соединенных Штатах Америки.....	192
М.Н. НУРТАЙ, Ж.Т. САЙРАМБАЕВА Влияние положений соглашения ТРИПС о пограничных мерах на законодательство Республики Казахстан	204
Правовой мониторинг	
Е.К. АХМЕТОВ, М.Ж. КУЛИКПАЕВА Некоторые вопросы государственного регулирования, контроля и надзора финансового рынка и финансовых организаций	212
М.И. ДЯЧУК, С.С. ШИШИМБАЕВА Анализ эффективности закона Республики Казахстан «О лотереях и лотерейной деятельности».....	224
Ж.А. ЖАДАУОВА, А.С. РАМАЗАНОВА Совершенствование законодательства в сфере радиационной безопасности населения.....	235
Из практики законотворчества на государственном языке	
Г.Д. МАКАНОВА Некоторые вопросы научной лингвистической экспертизы международных договоров	246
Трибуна молодого ученого	
Е.Б. АХМЕТОВ Принцип активной роли суда в административном судопроизводстве Республики Казахстан и в зарубежных странах	252
А.Р. КУМАРБЕКОВА Конституция Республики Казахстан – основополагающий акт государства: от теории к опыту реформирования	261
А.Б. САТАЕВА Досудебный протокол в гражданском процессе Англии и Казахстана: сравнительный анализ	268
А.Е. НҮРТАН Сущность и значение исполнительного производства как отдельной отрасли права.....	276
Г.С. ТАТЕБАЕВА Проблемы ответственности за вред, причиненный источником повышенной опасности	283
Архивные страницы «Вестника»	
С.С. КАРЖАУБАЕВ Возвращаясь к научной публикации к.ю.н. Л.Т. Турганбаевой «Языковая политика в Казахстане».....	291
Библиография	
В.Б. ЕВДОКИМОВ Рецензия на монографию М. Какителашвили «Деятельность политических партий в государствах – участниках СНГ». – Москва: Проспект, 2021. – 228 с.....	299

Bulletin of Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan

JARSHYSY

scientific and legal journal №4 (71)-2022

Founder and publisher:
RSE on the REM «Institute of Legislation and Legal information of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
All journal materials are placed on the website
www.zqai.kz
Included in the list of publications of basic scientific results of dissertations on legal sciences (Order CCES MES RK №38 from 14.02.2022)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. – c.j.s., Honored Worker of Kazakhstan (Astana, Kazakhstan) – (Chairman)
Abayeldinov E.M. – d.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Abyzov R.M. – d.j.s. (Barnaul, Russian)
Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)
Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Melnik R.S. – d.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Rahmetov S.M. – d.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Malinovskiy V.A. – d.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Unzila Shapak – d.j.s. (Astana, Kazakhstan)

Chief Editor

Dyussenov Ye.A. – c.j.s.

Editorial Board members

Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)
Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Russian)
Dzhangarashev R.M. – LLM (Astana, Kazakhstan)
Ismagulov K.Y. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Ishekov K.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Kazbayeva A.G. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Kairbaeva L.K. – PhD (Astana, Kazakhstan)
Kiyazova A.Zh. – LLM (Astana, Kazakhstan)
Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Murzashev K.T. – (Astana, Kazakhstan)
Nurmagambetov R.G. – PhD (Chelyabinsk, Russian)
Primashev N.M. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)
Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan)
Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek, Kyrgyzstan)
Fink D.A. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)

Editor – **Koltubaeva G.B.**

Layout – **Tasirova A.S.**

Tel.: 8 (7172) 26-61-29

The certificate of registration of mass media
№17761-G from 25.06.2019 from
the Information Committee of the Ministry
of Information and Communications
of the Republic of Kazakhstan
(Number and date of primary registration
№6592-Zh.07.09.2005.)

Address: The Republic of Kazakhstan, 010000,
Astana, Kabanbay-batyr ave., 19,
block C, office 306, тел.: 8(7172) 26-61-22
www.zqai.kz, e-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Editorial11

Constitutional and Administrative Law

- R.K. SARPEKOV** The role of scientific community in the legislative activities of state bodies of the Republic of Kazakhstan 13
- R.K. SARPEKOV, V.T. KONUSOVA** On the issue of legislative regulation of lobbying in Kazakhstan 20
- S.K. ZHETPISOV, B.K. NURGAZINOV, A.S. KHAMZIN** Migration through the prism of constitutional rights: ethnic and demographic context, labor mobility 29
- A.A. KARAEV** The constitutional court is the most important body for the protection of human and civil rights and freedoms: historical and legal experience of foreign countries 41
- N.A. SARTAYEVA, Y.B. AKHMETOV** Issues of improving legislation on political parties and elections in order to ensure participation of persons with disabilities in the socio-political life of the country 50
- A.S. AKHMETOV** Current issues of the development of legal education 59
- Zh.U. TLEMBAYEVA, G.S. BAZAROVA** About some problems of the legislation of the Republic of Kazakhstan in the field of healthcare 68
- A.A. DAULETKHANOVA** On the state and development of legislation on public health of the Republic of Kazakhstan 76

Civil and Civil Procedure Law

- A. AMANGELDY** What from the thesis of doctor of law, professor Amangeldy A.A. implemented in the current legislation of the Republic of Kazakhstan in the sphere of intellectual property of June 20, 2018 85
- A.A. ASSYLBEKOVA** Some amendments and additions made to the Civil procedure code of the Republic of Kazakhstan 94
- F.G. IBRAGIMOVA, Y.M. AYTKAZIN, A.E. ISMAGULOV** Compliance with the rules of ethics for the promotion of medicines and medical products in the pharmaceutical market of the Republic of Kazakhstan 101
- G.E. ABDRASULOVA, U.E. KUDIYAROVA** Ways to return gifts to each other at the dissolution of marriage by former spouses (based on a court decision) 110

Criminal law and Criminal procedure	
D.A. FINK Access to the criminal procedure means of restoring the rights of the victim at the beginning of the pre-trial investigation.....	117
S.M. RAKHMETOV Monitoring of the practice of applying certain norms of the Criminal code on liability for criminal offenses in the field of economic activity	124
K.K. RAKHIMBERDIN, M.R. GETA (Novokuznetsk, Russia) Some criminological and criminal legal aspects of countering sexual violence and harassment in the sphere of work in the Republic of Kazakhstan.....	135
B.M. IMASHEV Implementation of the principles of criminal justice in the activities of a specialist and a forensic expert: problems and prospects. Part 1.....	146
K.E. ISMAGULOV, E.N. KALIAKPEROVA Protection of the rights of citizens in the framework of the development of the principle of competition and equality of the parties.....	155
International law and Comparative law	
Y.V. POROKHOV To the question of the concept, subject and forms of international tax law	165
Y.S. ZHAMBAYEV, N. SAULEN, A.N. SAGADIEV Actual problems of legal regulation of privacy and personal data protection in European law	174
A.A. KENZHAEV, J.A. KHUDOBERGANOV (Tashkent, Republic of Uzbekistan) The water and legal problem of Central Asia as one of the objects of "parliamentary diplomacy"	183
A.M. KARATAYEVA, D.B. MAKHAMBETSALIYEV Some issues of the exercise of the state power in the United States of America.....	192
M.N. NURTAY, ZH.T. SAYRAMBAEVA Impact of the TRIPS agreement provisions on border measures on the legislation of the Republic of Kazakhstan	204
Legal monitoring	
Y.K. AKHMETOV, M.ZH. KULIKPAYEVA Some issues of state regulation, control and supervision of the financial market and financial organizations	212
M.I. DYACHUK, S.S. SHISHIMBAYEVA Analysis of the effectiveness of the Law of the Republic of Kazakhstan «On Lotteries and lottery activities»	224
ZH.A. ZHADAUOVA, A.S. RAMAZANOVA Improvement of legislation in the field of radiation safety of the population	235
From the lawmaking practice in the official language	
G.D. MAKANOVA Certain issues of international treaties scientific linguistic expertise	246
Young researchers' tribune	
Y.B. AKHMETOV The principle of the active role of the court in the administrative proceedings of the Republic of Kazakhstan and in foreign countries	252
A.R. KUMARBEEKOVA Constitution of the Republic of Kazakhstan is the fundamental act of the state: from theory to experience of reform.....	261
A.B. SATAYEVA Pre-action protocol in civil proceedings in England and Kazakhstan: a comparative analysis	268
A. NURTAN Essence and meaning of enforcement proceedings as a separate branch of law.....	276
G. S. TATEBAYEVA Problems of liability for damage caused by a source of increased danger	283
The archive pages of the «Bulletin»	
S.S. KARZHAUBAYEV Returning to the scientific publication of c.l.s.	
L.T. Turganbayeva «Language policy in Kazakhstan».....	291
Bibliography	
V.B. EVDOKIMOV Review of M. Kakitelashvili's monograph «Activity of political parties in the CIS member states». – Moscow: Prospekt, 2021. – 228 p.....	299

**ҚОЛДАНЫСТАҒЫ 2018 ЖЫЛДЫҢ 20 МАУСЫМЫНДАҒЫ
ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК АЯСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢНАМАСЫНДА З.Ғ.Д., ПРОФЕССОР
А.А. АМАНГЕЛДІНІҢ ДИССЕРТАЦИЯСЫНАН
НЕ ЖҮЗЕГЕ АСТЫ**

Амангелді Айжан Амангелдіқызы

*Заң ғылымдарының докторы, Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық заң академиясының азаматтық-құқықтық пәндер кафедрасының профессоры, М. Есболатов атындағы ҚР ПМ Алматы академиясының Ғылыми - зерттеу орталығының ғылыми қызметкері, ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігінің ғылыми және ғылыми-техникалық қызметінің аккредиттелген сарапшысы;
Қазақстан Республикасы, Алматы қ., e-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru*

Аннотация. Тақырыптың өзектілігі зияткерлік меншік аясындағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасындағы өзгерістермен байланысты. Мақалада автормен жүргізілген диссертациялық зерттеуіндегі кейбір ғылыми ережелер талданған. Атап айтқанда, «табыстау», «беру», «оқшаулау» сияқты ұғымдардың мазмұны ашылған, өйткені әрбір құқықтық қатынастар аясына өзінің ұғымдық аппараты тән. Зияткерлік меншік объектілеріне айрықша құқықтарды табыстауда және беруде (оқшаулауда) делдал келісім-шарттардың ерекшелігі қарастырылады. Мақалада зияткерлік меншік құқығы объектілерінің оларға құқықтардың, атап айтқанда айрықша (мүлкітік) құқықтардың мазмұнының ерекшелігімен өзара байланысы бөліп қарастырылған.

Мақалада зияткерлік меншік аясындағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасының даму бағыттары талданған. Атап айтқанда, тәжірибеде азаматтық айналымға қатысушыларды дараландыру құралдары ретінде домендік атаулардың пайда болуы мен қолданылуы, сондай-ақ ғылым мен техниканың дамуына байланысты интегралдық наносхемалар топологиялары сияқты объектілердің пайда болуы.

Мақалада зияткерлік меншік аясындағы Ресейдің жетекші ғалымдарының көзқарастары қарастырылған, атап айтқанда з.ғ.д., профессор Э.П. Гавриловтың, ол жоғарыда аталған аядағы қатынастарды реттейтін ҚР заңнамасының артықшылықтарын талдады және оның әрі қарай даму мүмкіндігін ашты.

Мақалада зияткерлік меншік аясындағы қатынастарды реттейтін ҚР заңнамасындағы қарама-қайшылықтар көрсетілді, оларды аталған аядағы қатынастарға өзгерістер мен толықтырулар енгізетін заңнамалық актілерді жасаушылар бұрын да, осы жолы да ескермеген. Сондықтан мақалада Қазақстан Республикасының заңнамасында бүгінгі күні орын алған кемшіліктер егжей-тегжей талданды, олар автордың пікірінше жойылуы тиіс, өйткені олар зияткерлік меншік аясындағы қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік актілеріне коллизия (қарама-қайшылық) енгізеді.

Түйін сөздер: Қазақстан Республикасының зияткерлік меншік құқығы, табыстау, беру, оқшаулау, айрықша құқықтар, домендік атау, интегралдық наносхемалар топологиялары

ЧТО ИЗ ДИССЕРТАЦИИ Д.Ю.Н. ПРОФЕССОРА АМАНГЕЛЬДЫ А.А. РЕАЛИЗОВАНО В ДЕЙСТВУЮЩЕМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В СФЕРЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ ОТ 20 ИЮНЯ 2018 ГОДА

Амангельды Айжан Амангельдыкызы

Доктор юридических наук, профессор кафедры гражданско-правовых дисциплин Евразийской юридической академии им. Д.А. Кунаева, научный сотрудник Научно-исследовательского центра Академии МВД РК, аккредитованный эксперт научной и научной-технической деятельности Министерства науки и высшего образования РК;
Республика Казахстан, Алматы, e-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru

Аннотация. Актуальность темы обусловлена изменениями в законодательстве Республики Казахстан, регулирующем отношения в сфере интеллектуальной собственности. В статье проанализированы некоторые научные положения проведенного диссертационного исследования автора. В частности, раскрывается содержание таких понятий как «предоставление», «передача», «отчуждение», так как каждой сфере правоотношений характерен свой понятийный аппарат. Рассматривается специфика договоров, опосредующих предоставление и передачу (отчуждение) исключительных прав на объекты интеллектуальной собственности. В статье подчеркивается взаимосвязь объектов права интеллектуальной собственности со спецификой содержания прав на них, в частности, исключительных (имущественных) прав.

В статье проанализированы направления развития законодательства Республики Казахстан, регулирующего отношения в сфере интеллектуальной собственности. В частности, появление и использование на практике доменных имен в качестве средств индивидуализации участников гражданского оборота, также в связи с развитием науки и техники возникновение таких объектов как топологии интегральных наносхем.

В статье рассмотрены точки зрения ведущих ученых России в сфере интеллектуальной собственности, в частности, д.ю.н., профессора Э.П. Гаврилова, который проанализировал преимущества законодательства РК, регулирующего отношения в вышеуказанной сфере и раскрыл возможности дальнейшего развития.

В статье указано также на противоречия в законодательстве РК, регулирующего отношения в сфере интеллектуальной собственности, которые не учел и не учитывает разработчик законодательных актов, которые вносят изменения и дополнения в указанной сфере отношений. Поэтому в статье подробно проанализированы недостатки, присутствующие на сегодняшний день в законодательстве Республики Казахстан, которые должны быть устранены на взгляд автора, так как они вносят коллизии (противоречия) в нормативных актах Республики Казахстан, регулирующих отношения в сфере интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: право интеллектуальной собственности Республики Казахстан, предоставление, передача, отчуждение, исключительные права, доменные имена, топологии интегральных наносхем.

WHAT FROM THE THESIS OF DOCTOR OF LAW, PROFESSOR AMANGELDY A.A. IMPLEMENTED IN THE CURRENT LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN THE SPHERE OF INTELLECTUAL PROPERTY OF JUNE 20, 2018

Amangeldy Aizhan Amangeldykyzy

Doctor of Law, Professor of the Department of Civil Law Disciplines of the Eurasian Law Academy. D. Kunaeva, researcher of the Research Center of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan, accredited expert of scientific and scientific-technical activities of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan; Almaty, Republic of Kazakhstan, e-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru

Abstract. *The relevance of the topic is due to changes in the legislation of the Republic of Kazakhstan, which regulates relations in the field of intellectual property. The article analyzes some of the scientific provisions of the author's dissertation research. In particular, the content of such concepts as "granting", "transfer", "alienation" is revealed, since each sphere of legal relations is characterized by its own conceptual apparatus. The specifics of contracts mediating the granting and transfer (alienation) of exclusive rights to objects of intellectual property are considered. The article emphasizes the relationship of objects of intellectual property rights with the specifics of the content of rights to them, in particular, exclusive (property) rights.*

The article analyzes the directions of development of the legislation of the Republic of Kazakhstan, regulating relations in the field of intellectual property. In particular, the emergence and use in practice of domain names as a means of individualization of participants in civil circulation, also in connection with the development of science and technology, the emergence of such objects as the topology of integrated nanocircuits.

The article considers the points of view of leading Russian scientists in the field of intellectual property, in particular, Doctor of Law, Professor E.P. Gavrilov, who analyzed the advantages of the legislation of the Republic of Kazakhstan regulating relations in the above area and revealed the possibilities for further development.

The article also points to contradictions in the legislation of the Republic of Kazakhstan, which regulates relations in the field of intellectual property, which the developer of legislative acts that introduce changes and additions in this area of relations has not taken into account and does not take into account. Therefore, the article analyzes in detail the shortcomings that are currently present in the legislation of the Republic of Kazakhstan, which should be eliminated in the opinion of the author, since they introduce conflicts (contradictions) in the normative acts of the Republic of Kazakhstan that regulate relations in the field of intellectual property.

Key words: *intellectual property law of the Republic of Kazakhstan, provision, transfer, alienation, exclusive rights, domain names, topologies of integrated nanocircuits.*

DOI: 10.52026/2788-5291_2022_71_4_85

Кіріспе

Бұл мақала з.ғ.д., профессор А.А. Амангельдінің Қазақстан Республикасының (әрі қарай ҚР) заңнамасында өзінің орнын алған диссертациялық зерттеуінің ғылыми нәтижелеріне арналған.

Пайымдауымызша, әрбір ғалым-құқықтаушы өзінің зерттеуін жүргізе отырып, оның ғылыми нәтижелері өзінің елінің қолданыстағы заңнамасына енгізілгендігін мақсат етеді. А.А. Амангельдінің [1]

Ресей Федерациясы (әрі қарай РФ) Москва қаласында 2015 жылдың 13 қарашасында қорғалған «Қазіргі кезеңдегі Қазақстан Республикасының зияткерлік меншік құқығы» атаулы диссертациясының кейбір ғылыми тұжырымдамалары 2018 жылғы 20 маусымдағы № 161-VI «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан

Республикасының Заңында¹ (әрі қарай 2018 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңы) жүзеге асқандығы қуантарлық жағдай.

Әдістер мен материалдар

Мақала диалектикалық, формальды-логикалық, жүйелік, салыстырмалы-құқықтық, заңи-техникалық сияқты ғылыми танымның жалпы және жеке зерттеу әдістерін пайдалана отырып дайындалған.

Нәтижелер мен талдаулар

Жоғарыда аталған диссертацияның ғылыми ережелеріне талдау жүргіземіз.

Атап айтқанда жоғарыда аталған Заңда 8 номерлі қорғауға ұсынылған ғылыми ереже орын алды, онда билік ету, табыстау, оқшаулау сияқты ұғымдарды енгізу қажеттілігі.

Зияткерлік меншік аясындағы Қазақстан Республикасының заңнамасындағы ұғымдық аппаратты пайдаланудағы терминологиядағы және анықтамалардағы дәлсіздіктерге жол бермеу үшін келесідей ұғымдарды нақтылауды ұсынамыз: «билік ету», «табыстау», «оқшаулау».

Біздің ойымызша, айрықша құқықтарға билік ету – бұл айрықша құқықтардың заңи тағдырын екі нысанда анықтау мүмкіндігі:

- айрықша құқықтарды табыстау айрықша құқықтарды құқық иеленушіден пайдаланушыға толық немесе ішінара беруді білдіреді. Бұл жерде құқық иеленушінің алмасуы орын алмайды;

- айрықша құқықтарды оқшаулау (беру) айрықша құқықтарды қайтарымсыз беруді білдіреді, бұл жерде егер оқшаулау толық жүргізілетін болса, онда құқық иеленуші үшін бұл айрықша құқықтарынан толық айырылуын білдіреді, ал егер ішінара болса, онда айрықша құқықтардың шеңберіне кіретін құзыреттің белгілі бір бөлігінен айырылады, ал қалған бөлігін құқық иеленуші өзінде қалдырады. Сонымен айрықша құқықтардан оқшаулаған кезде құқық иеленуші алмасады [2, 12 б.].

2018 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңын қабылдағанға дейін айрықша құқықтарды «табыстау» және «оқшаулау» ұғымдары реттелмеген болатын.

Сонымен айрықша құқықтарды оқшаулаған кезде құқық иеленуші алмасу орын алады. Атап айтқанда ҚР Азаматтық кодексінде айрықша құқықтарды табыстау және беру терминдері келесідей баптарға енгізілген болатын: «897-1-бап. Кешенді кәсіпкерлік лицензия шарты бойынша зияткерлік меншік объектісін пайдалануға құқықты табыстауды тіркеу»; «1000-бап. Өнертабысқа, пайдалы модельге, өнеркәсіптік үлгіге айрықша құқық беру»; 1001-бап. Өнертабысты, пайдалы модельді, өнеркәсіптік үлгіні пайдалануға құқықты табыстау»; «1031-бап. Тауар белгісіне құқық беру және тауар белгісін пайдалануға құқықты табыстау».

1999 жылғы 16 шілдедегі «Қазақстан Республикасының Патент Заңы» Қазақстан Республикасының Заңы келесідей мазмұндағы 11-1-бабымен толықтырылды:

«11-1-бап. Өнеркәсіптік меншік объектісіне айрықша құқық беру

1. Патент иеленуші өзіне тиесілі өнеркәсіптік меншік объектісіне айрықша құқықты өзгеге беру шарты бойынша басқа жеке немесе заңды тұлғаға беруге құқылы.

Өнеркәсіптік меншік объектісіне айрықша құқық беру туралы шарт осы айрықша құқықтың қолданылу мерзімі шегінде жазбаша нысанда жасалады.

2. Өнеркәсіптік меншік объектісіне айрықша құқық беру тиісті мемлекеттік тізілімде тіркелуге жатады.»²

Патент заңының 14-бабын заңшығарушы келесідей мәтінде мазмұндады:

«14-бап. Өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқықты табыстау

1. Патент иеленуші болып табылмайтын кез келген тұлға (лицензиат) қорғалатын өнеркәсіптік меншік объектісін патент иеленушінің (лицензиардың) рұқсатымен лицензиялық шарт, кешенді кәсіпкерлік лицензия шарты немесе лицензиармен жасалатын, лицензиялық шарттың талаптарын қамтитын өзге де шарт (лицензиялық шарт) негізінде пайдалануға құқылы.

2. Лицензиялық шартта лицензиардың лицензиатқа:

1) лицензиардың оны пайдалану мүмкіндігін және басқа тұлғаларға лицензия (қара-

¹ Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2018 жылғы 20 маусымдағы № 161-VI ҚРЗ. [Электрондық ресурс] // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1800000161#z16> (қаралған күні: 29.06.2022)

² Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2018 жылғы 20 маусымдағы № 161-VI ҚРЗ. [Электрондық ресурс] // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1800000161#z16> (қаралған күні: 29.06.2022)

пайым, ерекше емес лицензия) беру құқығын сақтап;

2) лицензиардың оны пайдалану мүмкіндігін сақтап, бірақ басқа тұлғаларға лицензия (жалғыз лицензия) беру құқығынсыз;

3) лицензиардың оны пайдалану мүмкіндігін сақтамай және басқа тұлғаларға лицензия (ерекше лицензия) беру құқығынсыз өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалану құқығын табыстау көзделуі мүмкін.

Лицензиялық шартта пайдалану талаптары көрсетілмеген жағдайда, өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқық қарапайым, ерекше емес лицензия талаптарымен табысталады.

Егер лицензиялық шартта өзгеше көзделмесе, лицензиат өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануды Қазақстан Республикасының бүкіл аумағында жүзеге асыруға құқылы.

Өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқықтың қолданылу мерзімі лицензиялық шартта айқындалады және тараптардың өзара келісуі бойынша ұзартылуы мүмкін.

Лицензиялық шартта мерзім көрсетілмеген жағдайда, өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқықтың қолданылу мерзімі осы шарт тіркелген күннен бастап бес жылға тең болады.

Өнеркәсіптік меншік объектісіне айрықша құқықтың қолданысын тоқтату лицензиялық шарттың қолданысын тоқтатуға алып келеді.

Лицензиат өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқықты лицензиялық шарттың талаптарын ескере отырып, қосалқы лицензиялық шарттың немесе кешенді кәсіпкерлік қосалқы лицензия шартының негізінде басқа тұлғаға (қосалқы лицензиатқа) беруге құқылы. Егер лицензиялық шартта өзгеше көзделмесе, қосалқы лицензиаттың әрекеттері үшін лицензиат лицензиар алдында жауапты болады.

Өнеркәсіптік меншік объектісіне айрықша құқықты басқа тұлғаға беру лицензиялық шарттың тоқтатылуына алып келмейді.

3. Өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқықты табыстау туралы шарттар мен қосымша келісімдер жазбаша нысанда жасалады және тиісті мемлекеттік тізілімде тіркелуге жатады.»³.

Тауар таңбасы туралы ҚР заңнамасындағы өзгерістерді талдай отырып, «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы» ҚР Заңының («Тауар белгілері туралы» ҚР Заңының - әрі қарай) 21-бабында келісім-шарттар бойынша ұғымдық апаратты нақтылауға және дәлдеуге дұрыс ұмтылыс жасалғандығына назар аудару қажет, дәлірек айтқанда:

1) тауар таңбасына айрықша құқықты беру келісім-шартын жасауды білдіреді;

2) тауар таңбасын пайдалануға құқықты табыстау – бұл кешенді кәсіпкерлік лицензия келісім-шартын немесе өзге келісім-шартты жасау (лицензиялық келісім-шарт)⁴.

Сондай-ақ «Тауар таңбасы туралы» ҚР Заңының осы бабында беру келісім-шартын және лицензиялық келісім-шартты тіркеу процедурасы нақтыланған: Айрықша құқық беру немесе лицензиялық шарт осы шарттың мүдделі тарапының өтініші алынған күннен кейінгі он жұмыс күні ішінде тіркелуге жатады. Тауар белгісіне құқық беруді немесе оны пайдалануға құқықты табыстауды тіркеуге уақытша кедергі келтіретін негіздер өзгертілген:

1) тауар белгісіне айрықша құқықтың тоқтатылған қолданысын қалпына келтіруге арналған мерзімнің болуы;

2) құжаттар топтамасын толық ұсынбау не ұсынылған құжаттардағы мәліметтердің сәйкес келмеуі;

3) ұсынылған құжаттардағы мәліметтердің Тауар белгілерінің мемлекеттік тізіліміндегі немесе Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартқа сәйкес жүргізілетін тізілімдегі мәліметтерге сәйкес келмеуі⁵.

«Тауар белгілері туралы» ҚР Заңының 21-бабында тауар белгісіне құқық беруді немесе оны пайдалануға құқықты табыстауды

³ Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2018 жылғы 20 маусымдағы № 161-VI ҚРЗ. [Электрондық ресурс] // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1800000161#z16> (қаралған күні: 29.06.2022)

⁴ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 26 шілдедегі N 456 Заңы [Электрондық ресурс]// <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z9900000456> (қаралған күні: 29.06.2022)

⁵ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 26 шілдедегі N 456 Заңы [Электрондық ресурс]// <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z9900000456> (қаралған күні: 29.06.2022)

тіркеуден бас тартуға негіздердің тізіміде ұлғайтылған және өзгертілген:

1) тауар белгісіне айрықша құқықтың тоқтатылған қолданылу мерзімін қалпына келтіруге арналған мерзімнің өтуі;

2) тіркеуге уақытша кедергі келтіретін негіздерді жоюға арналған мерзімнің өтуі;

3) шарттың тарапы болып табылмайтын тұлғадан тіркеу туралы өтінішті алу;

4) тауар белгісіне айрықша құқыққа билік ету құқығын тіркеудің болмауы;

5) тауар белгісіне құқық берілген жағдайда тауарға немесе оны жасаушыға қатысты жаңылыстыру;

6) тарапта тауар белгісін пайдалануға құқықты табыстауға кедергі келтіретін қабылданған міндеттемелердің болуы⁶.

Сондай-ақ ҚР зияткерлік меншік туралы заңнамасына зияткерлік меншік аясындағы келісім-шарттардың жүйесін қалыптастыруды қарастыратын 9 номердегі қорғауға ұсынылатын ғылыми ереже енгізілген, оған сәйкес айрықша құқықтарды табыстау туралы келісім-шарттарға лицензиялық келісім-шарттар және франчайзинг келісім-шарты жатқызылған, ал айрықша құқықтарды оқшаулау туралы келісім-шарттарға зияткерлік меншіктің әртүрлі объектілеріне айрықша құқықтарды беру туралы келісім-шарттар жатқызылған [2, 12 б.].

Бұл да «Селекциялық жетістіктерді қорғау туралы» ҚРЗ 18, 20-1, 20-2-баптарына, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 8-бабына сәйкес өзгерістер енгізген 2018 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңында орын алды.

Сонымен қатар зияткерлік меншік құқығы аясындағы қатынастарды жанама реттеуші келісім-шарттардың неден тұратындығын негіздейтін 10 номердегі қорғауға ұсынылатын ғылыми ережеде жүзеге асырылды, атап айтқанда еңбек келісім-шарты, ҒЗТК және ТЖ орындауға мердігерлік келісім-шарты, мүліктік құқықтарды кепілге беру келісім-шарты, неке келісім-шарты, мүліктік құқықтарды сеніммен басқару келісім-шарты, кәсіпорынды сату келісім-шарты, кәсіпорында жалға беру келісім-шарты, жекешелендіру келісім-шарты, сыйға тарту келісім-шарты, айырбастау келісім-шарты, құрылтай келісім-шарты, бірлескен қызмет туралы келісім-шарт [2, 13 б.]. Және атап айтқанда «Селекциялық жетістіктерді қорғау туралы» ҚРЗ 18-бабының 1-тармағында, ҚР Патент заңының 14-бабының 1-тармағында, «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы» ҚР Заңының 21-бабының 2-тармағында лицензиялық келісім-шарттың талаптары басқа да келісім-шарттарда қарастырылуы мүмкін деген ереже белгіленген.

Өкінішке орай, 2018 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңын жасаушылармен кәзіргі кезде нормативтік-құқықтық актілерде әліде қолданын жалғастырып жатқан көптеген проблемалар ескерілмеген.

Зияткерлік меншік құқығының мәнін түсінуде, сондай-ақ лицензиялық келісім-шарттарға қатысты айрықша құқық ұғымын түсінуде ҚР заңнамасында қарама-қайшылықтар қалып отыр.

Қазақстан Республикасының АҚ-нің 125-бабына сәйкес «зияткерлік меншік» ұғымы шығармашылық зияткерлік қызметтің нәтижелеріне айрықша құқықпен байланысты құзыреттің бөлігі ретінде сипатталған, осы арқылы Қазақстан Республикасының АҚ-нің 125-бабы «зияткерлік меншік» ұғымы мен «айрықша құқық» ұғымының ұқсастығын бастау алады, бұл зияткерлік меншік объектілерінің тізімін, зияткерлік меншік объектілеріне жеке мүліктік емес және мүліктік құқықтарды белгілейтін Қазақстан Республикасының АҚ-нің 125 және 961, 963-баптарын бір-біріне қарама-қайшы етті.

Қазақстан Республикасының АҚ-нің 963-бабы зияткерлік меншік объектілеріне жеке мүліктік емес және мүліктік құқықтарды белгілесе, Қазақстан Республикасының АҚ-нің 964-бабы зияткерлік меншік объектілеріне айрықша құқық ретінде мүліктік құқықтарды түсінеді. Сондықтан Қазақстан Республикасының АҚ-нің 125 және 961, 963-баптарын бір-біріне қарама-қайшы екендігі анық және ол жойылуға жатады.

Осыған байланысты орын алған қарама-қайшылықты жою үшін заңнамалық тәртіпте келесідей мәтіндегі зияткерлік меншік ұғымын бекітуді ұсынамыз: «азаматтық құқық объектісі ретінде зияткерлік меншік жеке мүліктік емес және мүліктік құқықтардың (айрықша құқықтардың) жиынтығын, сондай-ақ шығармашылық зияткерлік қызметтің объектіге айналған нәтижелерін және

⁶ Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 26 шілдедегі N 456 Заңы [Электрондық ресурс]// <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z990000456> (қаралған күні: 29.06.2022)

оларға теңестірілген тауарларды, жұмыстарды және қызметті дараландыру құралдарын білдіреді» [2, 17 б.].

Зияткерлік меншік құқығы ұғымында шатасушылықтар мен ұғымды ауыстыруға жол бермеу мақсатында «Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңынан айрықша емес құқықтар ұғымын алып тастау қажеттілігі негізделген, өйткені «Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңының 2-бабының б)-тармағында қарастырылған айрықша емес құқық ұғымы тек айрықша құқық институтының тұжырымдамалық негізіне ғана емес, сондай-ақ айрықша құқық ұғымын қарастыратын Қазақстан Республикасының АҚ-нің 964-бабына қарама-қайшы болып табылады.

Құқық иеленушімен бір мезгілде айрықша құқықтарды қатар пайдалану айрықша емес құқықтар ұғымына емес, мұның орын алуы мүмкін емес, ол келісім-шарт бойынша пайдаланушылардың шектелген, сондай-ақ шектелмеген шеңберіне құқық иеленуші құқығында пайдалану құқығын (айрықша құқық) беруге негізделген. Авторлық құқық туралы Заңның 31-бабының 3-тармағында айрықша емес құқықтарды беру бойынша авторлық келісім-шарт туралы норманың орын алуы ҚР АҚ-нің 964-бабына ғана емес, сондай-ақ ҚР АҚ-нің 966-бабының 2-тармағының 1)-тармақшасына қайшы келеді [2, 17 б.].

Зияткерлік меншік аясындағы Ресейдің белгілі ғалымы Э.П. Гаврилов ресми оппонент бола тұра, қорғауға ұсынылған ережелердің жаңа және бірегейлігін атап өтті [3, 30 б.]. Бұл жерде автор Ресей үшін Қазақстаннан не алуға болатындығын көрсетті: бұл зияткерлік меншік объектілерін және ашылмаған ақпаратты жіктеу, ол ғалымның пікірі бойынша Қазақстанда жасалғандай, тек азаматтық құқықпен ғана реттелуі тиіс [3, 30 б.].

Диссертацияның кейбір ережелері сынға алынғандығы туралы да айта кету қажет.

Атап айтқанда домендік атау Ғаламтор жаһандық жүйеде тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді дараландыру құралы ролін орындайтын, азаматтық құқықтың объектісі болып табылатындығын, домендік атауға құқық айрықша құқық болып табылатындығын және тіркеу фактісіне қарай пайда болатындығын негіздейтін қорытынды.

Домендік атау Қазақстан Республикасының заңнамасының нормаларымен бектіл-

меген, осыған байланысты домендік атауды Ғаламтор жаһандық жүйеде азаматтық айналымға қатысушыларды, тауарларды және қызмет түрлерін дараландырудың дербес құралы болып табылатындығын мойындауды ұсынамыз. Домендік атау бірегей болуы тиіс және оларды сәйкестендіруге жол бермеуге ықпал етуі тиіс, электрондық ресурстар аясында ғана және тауар таңбасы немесе фирмалық атауға қарағанда кең мақсатта пайдалнылуы мүмкін. Ол ақпарат көзі ретінде қызмет етеді және тауар таңбасы сияқты тауарлар мен қызметтерді белгілеп қана қоймай, сондай-ақ фирмалық атау сияқты электрондық ресурстарды сәйкестендіру және адресстеуді қамтамасыз ету арқылы заңды тұлғаларды дараландырады, сонымен қатар жеке тұлғаларды да Ғаламторда дараландыруға қабілетті [2, 336.].

Домендік атауға айрықша құқық белгілі бір құзыреттердің жиынтығымен сипатталады, уақыттық шектерді иеленеді, алайда аумақтық шектерге иеленбейді, бұл жерде домендік атауды иеленуші оны өз бетімен кәсіпкерлік мақсатта, сондай-ақ жеке қажеттілігі үшін пайдалануға және билік етуге құқылы [2, 336.].

Домендік атауды тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді дараландыру құралдарына зана тәртіпте Қазақстан Республикасының АҚ-нің (Ерекше бөлімінің) 56-тарауына сәйкес ережелерді енгізу арқылы жатқызу қажет, өйткені бұл дараландыру құралдарымен ұқсас келетін кейбір жақтарымен расталады: 1) доменнің пайда болуы үшін де, сондай-ақ тауар белгілерінің пайда болуы үшін де тіркеу фактісі орын алуы қажет; 2) тауар белгісіне айрықша құқық уақытпен шектеледі, осыған ұқсас талаптар домендерге қатысты қолданылады, өйткені домендік атауды тіркеу үшін берілетін өтініште тіркеу кезеңі көрсетіледі, ал бұл бізге домендерді тіркеу үшін де уақыттық шектер орын алады деп санауға негіз береді.

Бұл пікірмен з.ғ.д., профессор Э.П. Гаврилов келіскен жоқ, оның пікірінше, Қазақстанның (немесе Ресейді) ұлттық заңнамасына домендік атауларды құқықтық қорғауды енгізе отырып, оның қай аумақта қолданысы болатындығын алдын ала анықтап алу қажет. Құқықтық қорғау Ғаламторда өзінің қолданысын табады, ал Ғаламтор болса эксаумақтық болып табылады. Ғалым бұл үшін халықаралық келісім-шарттың қажет екендігін, онда Ғаламторда ұлттық аймақтарды бөліп көрсетуді және құқықтарды өзара тану қағидасын енгізуді алға тартады [2, 33 б.].

Сонымен қатар з.ғ.д., профессор Э.П. Гаврилов айрықша құқықтарды ұжымдық басқаруға қатысты менің пікірімен келіспей, қателік жасамауға шақырды! [2, 34 б.]

Диссертацияда айрықша құқықтарды ұжымдық басқаруды жүзеге асыратын ұйымға қатысты келесідей жағдайларды тану ұсынылды: біріншіден, авторлық және сабақтас құқықтарды иеленушілер атынан әрекет ететіндігін, сәйкесінше құқықтар мен міндеттер айрықша құқықтарды иеленушіде тікелей пайда болатындығын; екіншіден, ұйым тек қана заңи әрекеттер жасай алатындығын, бұл дегеніміз айрықша құқықтарды ұжымдық басқару келісім-шарттарында делдалдылық белгілері көрінеді.

Э.П. Гавриловтың пікірінше, шын мәнінде айрықша құқықтарды ұжымдық басқару аясында айрықша құқықтар қолданысын тоқтатады. Тек айрықша құқық сырт көзге ғана көрінеді, ал іс жүзінде стандартты сыйақы алуға құқығы ғана қалады [2, 34 б.].

2018 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңын жасаушылармен барлық ұсыныстардың ескерілмегендігі өкініш тудындатуда.

Мысалы, 2001 жылдың 29 маусымындағы «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасының Заңын кәзіргі заман талабына сәйкестендіру қажетті. Ғылым мен техниканың дамуына байланысты интегралдық микросхемалар топологияларын жасау технологиясы ескірген болып табылады, ал интегралдық наносхемалар топологияларын жасау барабар құқықтық реттеу қажеттілігін туындатады.

Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық реттеудегі проблема оларды құқықтық қорғау мерзімі болып табылады. «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасының Заңында қарастырылған құқықтық қорғау мерзімдерін орынды деп санауға болмайды, өйткені топологиялар тез

ескіретін қасиетке ие. Сондай-ақ өзінің бірегейлігін жоғалтқан жағдайда да топология құқықтық қорғаудан айрылады. Бұл жағдайда балама жол ретінде топологиялар туралы ақпаратты ашылмаған ақпарат режимінде сақтау немесе құқықтық қорғау мерзімін 3 жылға дейін қысқарту болып табылады. ЭЕМ бағдарламасы сияқты авторлық құқық объектісінің құқықтық режиміне қатысты да жоғарыда талаған өзгерістерге ұқсас өзгерістер талап етіледі.

Интегралдық наносхемалар топологияларының құқықтық режимінің ерекшелігі интегралдық наносхемалар топологиялармен байланысты, ал ол кеңістік-геометриялық орналасқан интегралдық наносхемалар элементтерінің жиынтығынан және наноматериалдарды пайдалануға негізделген олардың арасындағы байланыстан тұрады [2, 34 б.].

Интегралдық наносхемалар топологиялары автордың шығармашылық ойының нәтижесінде жасалады, ал оны құқықтық қорғаудың шарттары ретінде оның бірегейлігі танылады, осы объектіні құқықтық қорғау оны жасалуына қарай пайда болады.

Осыған байланысты интегралдық наносхемалар топологияларын авторлық құқық объектісі ретінде тану қажет, оларға авторлық-құқықтық қорғауды қолдану қажет, бірақ интегралдық наносхемалар топологияларына айрықша құқықтың қолданылу мерзімі ретінде 3 жылдық келте мерзімді қарастыру қажет.

Қорытынды

Сонымен ғылым мен техниканың даму жағдайында зияткерлік меншік мәселесі әрқашанда өзекті болып қала беретіндігі анық, сондықтан заңнамалық актілерді жасаушылардың Қазақстанның ғалымдарының ғылыми еңбектеріне назар аударуы қажетті және негізді, сондай-ақ жалпы алғанда заңшығармашылығы қызметінің сапасына жағымды ықпал етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Амангельды А.А. *Право интеллектуальной собственности Республики Казахстан на современном этапе. Специальность 12.00.03 гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук [Электрондық ресурсы]. URL: // <https://search.rsl.ru/ru/record/01008092373> (қаралған күні: 29.06.2022).*

2. Амангельды А.А. *Право интеллектуальной собственности Республики Казахстан на современном этапе. Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право [Электрондық ресурсы]. URL: // <http://www.dslib.net/civil-pravo/pravo-intellektualnoj-sobstvennosti-respubliki>*

kazakhstan-na-sovremennom-jetape.html (қаралған күні: 29.06.2022).

3. Гаврилов Э.П. Хроника научной жизни // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. — 2016. — № 1. — С. 30-34.

REFERENCE

1. Amangel'dy A.A. Pravo intellektual'noy sobstvennosti Respubliki Kazakhstan na sovremennom etape. Spetsial'nost' 12.00.03 grazhdanskoye pravo; predprinimatel'skoye pravo; semeynoye pravo; mezhdunarodnoye chastnoye pravo. Dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni doktora yuridicheskikh nauk [Elektrondyk, resurs]. URL: // <https://search.rsl.ru/ru/record/01008092373> (қаралған күні: 29.06.2022).

2. Amangel'dy A.A. Pravo intellektual'noy sobstvennosti Respubliki Kazakhstan na sovremennom etape. Avtoref. dis. ... d-ra yurid. nauk: 12.00.03 grazhdanskoye pravo; predprinimatel'skoye pravo; semeynoye pravo; mezhdunarodnoye chastnoye pravo [Elektrondyk, resurs]. URL: // <http://www.dslib.net/civil-pravo/pravo-intellektualnoj-sobstvennosti-respubliki-kazakhstan-na-sovremennom-jetape.html> (қаралған күні: 29.06.2022).

3. Gavrilov E.P. Khronika nauchnoy zhizni // Patenty i litsenzii. Intellektual'nyye prava. — 2016. — № 1. — С. 30-34.

